

РЕЗЮМЕТА

НА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ТРУДОВЕ
на доц. д-р Евгения Спасова Начева-Панчева,
представени за участие в конкурс
за професор по 2.1 филология
(английска литература – Средновековие и Ренесанс),
обявен в ДВ, бр. 55 от 19. 07. 2011 г.

(след 2000 г.)

1. Теория на литературата: от Платон до постмодернизма. В съавторство с А. Личева и М. Янакиева, 525 с. София, Колибри, 2005. Книгата представя за първи път на български историята на литературната теория, прочетена като история на системи от идеи, характерни за различните по периоди, школи и автори. Прави се опит за оригинален прочит на историята на критическите идеи в тяхното тематично разгъване. Книгата е включена в основната библиография на курсовете по теория на литературата в СУ „Св.Климент Охридски” и в други университети и е цитирана в редица монографии и дисертационни трудове. Удостоена е с наградата „Бронзов лъв” на Асоциация „Българска книга”. Общият обем на авторския текст на Е. Панчева възлиза на 685 612 авторски знака или 380 стандартни страници.

Авторските статии в книгата са осемнадесет на брой. Те включват обзор и анализ на идеите на средновековната литературна критика и ренесансовите теоретизации за литературата, както и статии, които дискутират основополагащите школи на ХХ век: „Великата традиция”, „Американската нова критика”, „Структурализъм”, „Критиката на Ролан Барт”, „Интертекстуална критика”, „Психоаналитична критика” „Архетипна и митологична критика”, „Феноменологична и екзистенциалистка критика”, „Херменевтика”, „Теория на рецепцията”, „Теория на читателската реакция”, „Лаканианската психоанализа”, „Шизоанализа: Жил Делюз”, „Йейлските критици”, „Критическите идеи на Фуко”, „Нов историзъм и културен материализъм”.

1.1. Статията „Средновековие” (с.39-52) проследява органиката на прехода античност- средни векове в сферата на идеите за литературата. Дискутира се влиянието на Платоновите възгледи и на унаследения характерен дуализъм между вдъхновена и имитативна поезия, на алегоричната теория, която намира основанията си в херменевтиката на Августин, както и развитието на реторичните и граматически подходи към текста. Специално внимание се отделя на жанровата теория на Донат. Дискутират се основните идеи на каролингската, готическата,

нео-Хораціанската, схоластичната и раннохуманистичната традиция на XIV в.

1.2. Статията „Ренесанс” (с.53-72) картографира литературното теоретизиране на епохата през призмата на характерни за него топоси: теории за автора (поетът като профетична фигура, *vates* и създател, *poeta*), неоплатоничния дебат за подражанието, опозицията изкуство-природа, теоретизирането на текста и четенето, хуманистичната традиция на защитата на поезията, опозицията фикционално-реално, теорията на жанровете и опозицията *verba-res*.

1.3. Статията „Великата традиция” (с.222-231) обозначава с известната фраза на Ф.Р.Ливис фазата от развитието на английските литературоведски идеи от първите десетилетия на XX в. Анализират се понятията за традиция и индивидуален талант в критиката на Т.С.Елиът, идеите му за функцията на критиката и за ролята на критика, както и „практическата критика” на И.А. Ричардс и нарастващата централност на читателската реакция в теоретизациите на този критик.

1.4. Статията „Американската нова критика” (с.232-240) разглежда новия акцент върху автономността на текста, поставен от тази критическа школа. Обсъждат се новокритическата представа за съдържателността на формата, ролята на индивидуалния внимателен /близък прочит на текста (*close reading*), реакцията срещу традиционната критика и нейните две «заблуди», афективната и интенционалната, както и централността на иронията, разбираана като напрежение между различните нива на значението, за конструирането на поетическия текст. Разглежда се дебатът на новите критици с чикагската школа като основополагащ за себеосмислянето на техните теоретични позиции.

1.5. Статията „Структурализъм” (с. 241-256) проследява развитието на структуралистичните идеи от Сосюровия призив за научно изследване на езика, положено върху формалните връзки между елементите му, през Якобсоновата граматика на поезията, представата на Леви-Строс за мита като универсален наративен модел и Владимир-Проповата морфология на приказните наративи до екстраполирането на идеята за подлежаща дълбока структура върху марксистката теория, психоанализата, литературата, историята, епистемологията и, в крайна сметка, върху културата в нейната цялост. Специално внимание се отделя на Цветан-Тодоровите идеи за дискурса и жанра като речеви акт, на структуралистичната представа за конструиращия, но и пред-конструиран читател, на наратологичната традиция в литературознанието на седемдесетте, както и на деконструктивистката критика на основни за школата понятия като структура и център у Жак Дерида.

1.6. Статията „Критиката на Ролан Барт” (с.269-281) предлага хронологичен анализ на Бартовите идеи в тяхното развитие – от „Нулева степен на почерка” (1953) през семиологичния му проект от шейсетте и теоретизирането на текста като различен от творбата („Теория на текста”, 1971). Равностойно внимание се отделя и на постструктуралистичната фаза на Барт, проявена в текстове като S/Z, „Удоволствието от текста” и „Любовният дискурс”.

1.7. Статията „Интертекстуална критика”(с.285-295) разглежда оформянето на понятието „интертекстуалност” в Бартовото мислене на текста и в синтеза Сосюр-Бахтин в работите на Юлия Кръстева. Разглеждат се и класификациите на интертекстуалността у Жерар Женет.

1.8. Статията „Психоаналитична критика” (с.314-326) предлага обзор на идеите на Фройд и на тяхното приложение в теоретизирането на литературата и културата. Дискутират се принципите на класическата Id-критика, както и на американската Ego-критика.

1.9. Статията „Архетипна и митологична критика”(с.326-340). След обзор на идеите на аналитичната психология на Юнг в съпоставка с Фройд и акцент върху тяхното литературоведско осмисляне, статията анализира подробно архетипната концептуализация на литературата, предложена от Нортръп Фрай в четирите есета на „Анатомия на критиката”.

1.10. Статията „Феноменологична и екзистенциалистка критика” (с.341-356) проследява генезиса на критическата школа от корпуса на феноменологичното знание, положен от Хусерл и Хайдегер. Представени са възгледите на Сартр и техните импликации за литературния анализ. По-подробно се разглежда мисленето на литературата при представителите на Женевската школа.

1.11. Статията „Херменевтика”(с.357-369) щрихира херменевтичната философска традиция от църковните отци до Рикьор. Особено внимание се отделя на „новата херменевтика” на Мартин Хайдегер, на представата за историчността на разбирането, както и понятията „предразсъдък” и „среща на хоризонтите” у Ханс-Георг Гадамер. Проследяват се и реакциите срещу „новата херменевтика” от позициите на традиционната.

1.12. Статията „Теория на рецепцията” (с.370-377) очертава основните направления и идеи в рецептивистката критика на Ханс-Роберт Яус. Анализът проследява отблизо един от основните текстове на Яус, „Литературната история като провокация към литературознанието”, дискутиращ ключови понятия за теорията на

рецепцията като „хоризонт на очакване”, както и представите за една нова литературна история, основаваща се на рецепцията на текста.

1.13. Статията „Теория на читателската реакция” (с.378-394)

скицира основните критически направления в теорията на читателската реакция – структуралистското на Джонатан Калър, психоаналитичното на Норман Холанд, афективната стилистика на Станли Фиш, феноменологията на четенето у Волфганг Изер и невъзможността за четене у деконструктивисти като Пол де Ман – с техните сходства и различия. Накратко се обсъжда и представата за четенето като съпротива във феминистката теория.

1.14. Статията „Лаканианската психоанализа” (с.411-423)

проследява параметрите на Лакановата ревизия на Фройд с оглед на прочита на структурирането на несъзнаваното като език. Идеите на Лакан се илюстрират с екскурс върху известния негов семинар върху разказа на Едгар Алан По „Откраднатото писмо” и с изложение на Лакановите схващания за регистрите на аза. Отделя се внимание и на феминисткия прочит на тези идеи, предложен от Юлия Кръстева.

1.15. Статията „Шизоанализа: Жил Делюз” (с.424-433) очертава профила на Делюз и Гатари като нехегелиански философи на различието. Дискутират се реабилитирането на образа отвъд дистинкцията виртуално-реално в „Повторение и различие”, представата за тялото без органи от „Анти-Едип”, както и отказът от „арборесцентната” логика (на дървото), описваща западната мисъл, в полза на нейерархичната, отворена логика на ризомата в „Хиляда плата” (бълг. прев. „Хиляда плоскости”).

1.16. Статията „Йейлските критици” (с.452-463) дискутира начина, по който деконструкцията на Дерида се присвоява от едноименната школа за традиционно американските цели на внимателното/близко четене. Анализира се деконструкцията на традиционния критически език, настояването на неговата фигуративност и себедеконструкцията на литературния/философски текст в „Слепота и прозрение” на Пол де Ман. Обсъжда се присвояването на деконструктивистките идеи за целите на една нова критика на влиянията, източниците и интертекстуалността, както и новото схващане за канон у Харолд Блум.

1.17. Статията „Критическите идеи на Фуко” (с. 464-482) предлага кратък обзор на богатото теоретично наследство на Мишел Фуко. Канонът на Фуко се проследява в неговата последователност и разнообразие – от ранната „История на лудостта” през интереса към инструментариума на генеалогията и археологията през шейсетте години на ХХ в. и проблематиката на властта, дискурса, епистемата и авторството в най-значимите по-късни творби, до късната „История на

сексуалността”, с нейното влияние върху новия историзъм, културния материализъм и изследванията на пола.

1.18. Статията „Нов историзъм и културен материализъм” (с.483-496) излага новоисторическата идея за текстуалността на историята и нейното третиране като подаващ се на внимателно/близко четене текст. Обсъжда се антитеоретизиращата нагласа на тази съвременна школа и нейните практики на четене, както и нейните контакти и различия с културния материализъм.

2. “Stasis and Ecstasy: Bounds of the Sonnet Self”. В: *Годишник на СУ*, 2011, под печат, 80 стандартни страници. Студията изследва *Сонетите* на Шекспир с оглед на конструирането на аза и взаимодействието му с другия през призмата на феноменологията на пространството. Тя е част от монография с работно заглавие **STASIS AND ECSTASY: THE SPACE OF SELF FROM PLATO TO SHAKESPEARE**. Изборът на анализирания материал е с оглед на безспорната му репрезентативност за конструирането на аза през елизабетинската епоха, видян през призмата на лирическото представяне.

Целта на изследването е описанието на феноменологичните състояния на аза, представени в текстовете през пространствени и териториални метафори. Идеята е почерпана от опозицията стазис-екстаз, взета назаем от Еразмовата „Възхвала на глупостта”, с нейната финална апология на екстаза, двусмислена, но и недвусмислена в контекста на цялото. Текстът започва с четене на тези пасажки, за да въведе представите за статичния и екстатичния аз. Следва кратък екскурс върху съвременните представи за аза, който рамкира теоретичните предпочитания на анализа, с очакването те щастливо да срещнат своя хоризонт с мисловните нагласи на художествения текст (казано с чувство за самоирония, доколкото анализът осъзнава невъзможността за пълноценността на подобна среща). Тези нагласи са преобладаващо феноменологични, доколкото целта на изследването е да се регистрират такива състояния, с препратки и към други теоретици и школи като Фуко-Грийнблат, Лаканианската психоанализа, деконструктивизма, и разбира се, идеите на Бахтин за обмена между аза и другия, безспорният хипотекст на повечето от тези мислители.

Така, на практика, както при и много други съвременни литературоведски текстове, подходът е в голяма степен бриколажен, с отказ от конструкцията на „голям наратив” за аза, а с оглед на констатирането и регистрирането на неговите състояния, доколкото, по думите на Волфганг Изер, можем вече да се надяваме само да описваме.

За да установи някои сонетни топоси, свързани с жанровото конструиране на аза, анализът тръгва от изворите на традицията в *La Vita Nuova* на Данте и *Il Canzoniere* на Петрарка. Близкият прочит на текстовете регистрира техния преобладаващ екстатизъм, обяснимо обвързан с афективната религиозност на високото Средновековие. За да осъществи прехода към XVI в., студията предлага прочит на основния текст на ренесансовото себеизграждане – „Придворният” на Балдесар/Балдасаре Касилионе. По любопитен начин този мислен като наръчник за съвършения придворен текст завършва с известната реч на Бембо за ероса, която не само реторически възхвалява ек-статичното себетрансцендиране, но и го драматизира като състоянието, в което говорещият изпада по време на произнасянето ѝ.

Оттук насетне студията пристъпва към четенето на английската сонетна традиция. За да очертае непосредствения Шекспиров контекст, тя предлага прочит на сър Филип Сидниевата сонетна поредица „Астрофил и Стела” с оглед на опозицията стазис-екстаз. Както и при италианските източници, и тук анализът открива статична, монументална, но вече не трансцендираща любима и ек-статичен, но често пъти осъзнаващ и подлагащ на съмнение резонансът на преноса си в другия любим. По-нататък студията проследява *Сонетите* на Шекспир в тяхната последователност. Изследват се границите на статичния и самодостатъчен, нарцистичен „аз” в началните сонети и репликирането на този „аз” в огледалата на въображаемото – синът и поезията, както и поетичните жестове на неговото проблематизиране и деконструиране. В по-късните сонети доста статичният и непрекъснато подканван към екстаза на самоотварянето Приятел се разглежда в неговия активен обмен с Поета. Този обмен в повечето случаи е центриран около първия като аристотелианското висше благо (*summum bonum*) и гравитационен център на лирическата вселена, превърнат в основание за поддържането на ек-статичния поетичен аз. В края на сонетната поредица диадичната връзка се подрива, преобръща и деконструира от въвеждането на персонажа на Смуглата дама, което превръща пространството на сонетния аз в поле за драматична психоматия, изходът е която е откровеното ситуиране на аза в екстаза на болката и в границите на телесността.

3. *Renaissance Refractions. Essays in Honour of Alexander Shurbanov.*

Compiled and edited by Boika Sokolova and Evgenia Pancheva. St. Kliment Ohridski Univ. Press, 2001. Сборникът съдържа оригинални статии на утвърдени европейски и американски учени по теми от изследванията на Ренесанса и Шекспир. Сред тях са професорите Стивън Холт, Дебора Шугър, Гордън Кембъл, Дитер Мел, Майкъл Хатауей, Робин Хедлъм Уелс, Тон Хьонзеларс, Балц Енглер, Джей Халио, Ан Томпсън и др.

- 4. „’От бяс красив обзет’: Марли в театъра на изобилието или пътят на ероса като воля за власт”, В: Кристофър Марлоу. *Тамерлан Велики*, част I и II. София, Колибри, 2011. Предговорът представя мястото на пиесата и нейния смисъл в контекста на нейната ренесансова и модерна рецепция.**
- 5. „И с времето воювам от любов: недраматичната поезия на Шекспир”, В: Уилям Шекспир, *Поезия*. София, УИ „Св.Климент Охридски”, 2006, 9-30. Уводът към книгата дискутира отделните творби, с акцент върху темата за времето в недраматичната поезия на Шекспир.**
- 6. „Марли в театъра на безкрайната подривност”, В: Кристофър Марлоу, *Малтийският евреин*. София, Обсидиан, 2006, 5-19. Предговорът въвежда автора и творбата в контекста на идеите за властта и нейното подриване, характерни за ренесансовата епистема.**
- 7. „Марко Минков и литературата на английския Барок”. *Култура*, Брой 43 (2570), 10.12. 2009. Статията обсъжда възгледите на проф. Минков относно употребата на понятието „барок” в литературната критика и в историята на английската литература.**
- 8. „Шекспировият Спенсър: хипотекстът като машина, в: *L’Homme dans le Texte*: Юбилеен сборник в чест на Стоян Атанасов. София , УИ Св. Климент Охридски, 2008, 297-313. Статията разглежда усвояването на някои Спенсърски образи в отделни Шекспирови творби. Проследява се хипотекстуалната функция на пасажи от Спенсърската *Кралица на феите* спрямо конкретни сонети, поеми и драматични епизоди у Шекспир. Акцентът е върху динамичната роля на хипотекста не само като пасивна текстуална „подложка” на хипертекстуалността, но и като машина за производство на нови текстове. Така, четейки Шекспир като генериран от Спенсър, анализът осветлява по нов начин значението на Сонет XX и конкретни пасажи от *Венера и Адонис*, *Крал Лир* и *Макбет*.**
- 9. „In the eyes of all posterity: Шекспировите сонети в интернет”. В: *Четенето в епохата на медии, компютри и интернет*, ред. О.Ковачев, Ал. Кьосев. София, Фигура, 2004, 231-241. Интернет версия на <http://liternet.bg/publish4/epancheva/sonnets-en.htm>
Статията прави връзка между някои стратегии на драматизиране на сонета в драмите на Шекспир и присъствието на Шекспировите сонети в глобалната мрежа.**
- 10. “Sweet Cookham”: Emilia Lanier’s Landscape of Desire”, В: *Идентичности, отражения, игри*. София , УИ „Св.Климент Охридски, 2004, 268-279. На базата на малко изследваната поема на Шекспировата**

съвременница Emilia Lanier студията изследва структурата и преноса на желанието в контекста на ранномодерния жанр на топологичния енкомий.

11. “Херметичната херменевтика и въпросът за Другия”. В: *Цветан Тодоров: подвижната мисъл* (сборник с изследвания и свидетелства в чест на Цветан Тодоров). София, “ЛИК”, 2001, 164-180. Статията влиза в диалог с известната книга на Цветан Тодоров „Завладяването на Америка. Въпросът за Другия”, като изтъква херметичните основания на ренесансовите възгледи за другостта.

12. “’Twould Be Too Tedious To Repeat’: Pericles and the Source”. In: *Renaissance Refractions. Essays in Honour of Alexander Shurbanov*. Compiled and edited by Boika Sokolova and Evgenia Pancheva. St. Kliment Ohridski Univ. Press, 2001, 54-68. Статията предлага прочит на Шекспировия „Перикъл” с оглед на деконструирането на идеята за източника и на неговото разсейване при едновременното му усвояване и проблематизиране.

13. “This Play which Is Not One: Bulgarian Translations of Macbeth by Women”, Proceedings of the XV Congress of the International Federation of Translators, Mons, Belgium, 6-10 August 1999, Volume 1; Actes du XVe Congres, Mons, 1999, 234-242. На базата на материал от учудващо богатата женска традиция в българските преводи на „Макбет”, статията предлага един неизпробван модел на „гинокритика на превода”, за да изследва начините, по които превеждащата жена оставя своя отпечатък върху превеждания текст. Текстът е преработен английски вариант на по-ранно изследване, публикувано в сборника „Майки и дъщери”, непредставян при предишната хабилизация.

14. Кристофър Марлоу. *Тамерлан Велики, част I и II*. София, Колибри, 2011. Първият превод на пиесата на български език.

15. Кристофър Марлоу, *Малтийският евреин*, София, Обсидиан, 2006. Първият превод на пиесата на български език.

16. Уилям Шекспир, *Поезия*, двуезично издание, 526 с. София, УИ „Св.Климент Охридски”, 2006. A bilingual edition. Книгата представя за първи път пълния корпус на недраматичната поезия на Шекспир. Тя съдържа нов превод на *Сонетите*, преработен първи превод на поемите „Венера и Адонис” и „Похищението на Лукреция”, както и превод на по-кратките поеми на Шекспир, сред които „Плачът на влюбената” и „Фениксът и гълъбът”. Книгата е удостоена с наградата „Христо Г. Данов” за превод през 2007 г.

